

JAARVERSLAG 2013

Foto's op de kaft:

- *Para kent vele soorten palmvruchten. Zoals de maripa met zijn zachte smaak en de para maka die voedzame olie biedt en smakelijk is in diverse gerechten.*
- *De Tele.G. Shop van Telesur op de Johan Adolf Pengel Luchthaven*

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	2
RAAD VAN COMMISSARISSEN TELESUR	4
PRAE ADVIES VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN	5
DE DIRECTIE VAN TELESUR	6
DE ZEVEN GEBODEN VAN TELESUR	7
HET DISTRICT PARA	8
HUTTEN BOUWEN	10
HISTORISCH OVERZICHT	11
ORGANOGRAM TELESUR PER APRIL 2014	12
MISSIE EN VISIE VAN TELESUR	13
BETEKENIS TELESUR LOGO EN KLEUREN	13
ZANDERIJ	15
KERNCIJFERS TELESUR	16
VERSLAG VAN DE DIRECTIE	18
MACRO-ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN IN 2013	18
TELESUR IN 2013	19
VOORUITBLIK 2014	27
ONVERWACHT	29
VERKORTE JAARREKENING 2013	30
BALANS PER 31-12-2013	30
RESULTATENREKENING 2013	31
OMA WEKKER, EEN BEVLOGEN PERSOON	32
KASTROOMOVERZICHT 2013	33
OVERZICHT VAN DE MATERIËLE VASTE ACTIVA PER 31-12-2013	35
ALGEMENE TOELICHTING OP DE VERKORTE JAARREKENING VAN TELESUR	36
GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN BEPALING VAN HET RESULTAAT	36
TOELICHTING OP HET EIGEN VERMOGEN	39
OVERZICHT NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN	39
CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	40
DE TELESUR LOCATIES IN SURINAME	41

Voorwoord

Telesur heeft hierbij het genoegen verslag te doen van de werkzaamheden en ontwikkelingen binnen het bedrijf in het recent verstreken jaar 2013. In lijn met de voorschriften in de oprichtingswet van Telesur, heeft de Raad van Commissarissen van Telesur de jaarrekening 2013 door de externe accountant, Accountantskantoor Tjong A Hung (associate van PricewaterhouseCoopers PwC) laten controleren. In dit jaarverslag treft u uitgebreide overzichten met betrekking tot de financiële ontwikkeling van Telesur, de balans, de resultatenrekening en het kasstroomoverzicht, alle met toelichting van de externe accountant.

Traditiegetrouw is in dit jaarverslag ook gekozen voor een thema, dat door het gehele verslag heen aan de orde komt. Het thema van dit jaarverslag is “District Para” (hierna te noemen Para). Dat Para een bijzondere plaats inneemt in de ontwikkeling van Suriname, behoeft gezien de vestiging aldaar van één van de grootste deviezenverdieners voor het land, geen verdere uitleg. Het is daarom vanzelfsprekend dat ook voor Telesur Para een belangrijke plaats inneemt wanneer het draait om afzet en dienstverlening ter plekke. In dit jaarverslag wordt een beeld geschetst van het leven in Para anno 2013, maar ook een deel van de geschiedenis van dit district komt aan de orde. Prachtige foto’s en passages over bijzondere plekken, vruchten en personen woonachtig in of afkomstig uit Para maken het plaatje compleet.

In het navolgende wordt naast algemene informatie ook ingegaan op de kerncijfers van Telesur, waarna in het verslag van de directie in detail wordt ingegaan op de hoogtepunten van Telesur in 2013. Door het gehele jaarverslag heen zijn foto’s en paragrafen opgenomen met informatie en wetenswaardigheden over Para in het algemeen en enkele markante plaatsen en personen uit dit district. Het Telesur jaarverslag 2013 wordt afgesloten met de verkorte jaarrekening over 2013 inclusief de grondslagen van waardering en bepaling van het resultaat en de accountantsverklaring.

Voor het districtscommissariaat bij de hoofdplaats Onverwacht, herinnert een oude stoomlocomotief aan de vervlogen tijden van de oude spoorweg. De locomotief wordt nog altijd in het logo van het district gebruikt.

*Van januari tot maart sieren fel oranje trossen avara's het district Para.
De smakelijke en voedzame palmvruchten zijn overal langs de weg te koop.*

RAAD VAN COMMISSARISSEN TELESUR

PER APRIL 2014

DE HEER MR. HUMPHREY SCHURMAN
LID

MEVROUW ADOLFINA CAIRO
PRESIDENT COMMISSARIS

DE HEER MR. JERRY DOUGLAS
LID

DE HEER RYAN ABRAHAMS, M.SC
LID

DE HEER DR. EDDY JOZEFZON
SECRETARIS

MEVROUW JULIETTE DUBOIS
LID

PRAE ADVIES VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

Ter voldoening aan artikel 15 lid 5 van de instellingswet C-38 van Telesur hebben wij de balans en de resultatenrekening van Telesur evenals de toelichting daarop over het jaar 2013 gecontroleerd en hebben ons daarbij doen bijstaan door Accountantskantoor Tjong A Hung (de externe accountant). De externe accountant heeft een goedkeurende verklaring gegeven met betrekking tot de jaarrekening 2013 van Telesur en uit hoofde van deze verklaring hebben wij dit jaarverslag waar de balans per 31 december 2013 en de resultatenrekening over 2013 deel van uitmaken goedgekeurd.

Wij adviseren daarom de Minister van Transport Communicatie en Toerisme, de balans per 31 december 2013 en de resultatenrekening over 2013 vast te stellen. Deze vaststelling strekt op grond van artikel 15 lid 7 van eerder genoemde wet tot decharge van de directeur van Telesur voor het in 2013 gevoerde beheer en eveneens tot decharge van de Raad van Commissarissen voor het gehouden toezicht.

Tot slot spreken wij met genoegen onze waardering en erkentelijkheid uit voor de wijze waarop de directie en alle overige medewerkers van Telesur zich gedurende 2013 voor de onderneming hebben ingezet.

Paramaribo, april 2014

Raad van Commissarissen van Telesur

Mevrouw Adolfinia Cairo	: President Commissaris
De heer Mr. Jerry Douglas	: Lid
De heer Mr. Humphrey Schurman	: Lid
De heer Ryan Abrahams, M.Sc	: Lid
Mevrouw Juliette Dubois	: Lid
De heer Dr. Eddy Jozefzoon	: Secretaris

DE DIRECTIE VAN TELESUR

PER APRIL 2014

DE HEER Ir. EDMUND NEUS
ONDERDIRECTEUR OPERATIONELE
ZAKEN

DE HEER DRs. DIRK CURRIE
ALGEMEEN DIRECTEUR

DE HEER KENNETH MURINGEN MBA
COÖRDINATOR COMMERCIELE ZAKEN

DE HEER DRs. RUSS HEADLEY MBA
COÖRDINATOR FINANCIËLE EN
ECONOMISCHE ZAKEN

DE HEER
STEVEN TJITROTAROENO B.Sc, MBA
COÖRDINATOR OPERATIONELE ZAKEN

DE ZEVEN GEBODEN VAN TELESUR

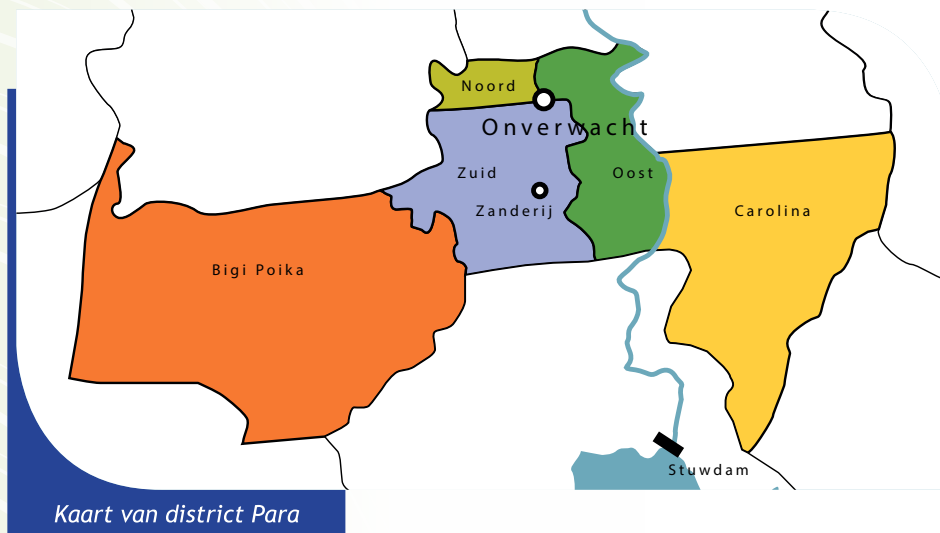
- T** oekomstgericht
- E** erlijke en enthousiaste uitvoering van het werk
- L** oyaal opstelling naar het bedrijf
- E** ducatie op continue basis
- S** amenwerking dient optimaal te zijn
- U** itmuntende bediening van de klant
- R** espectvol en rechtvaardig onderling en naar de kant toe

*De heerlijke ananassen van Para zijn alom geliefd.
Deze jonge aanplant belooft een zoete oogst.*

HET DISTRICT PARA

Para is een van de oudste cultuurgebieden van Suriname. Hier werden zo'n vier eeuwen geleden de eerste plantages gesticht en van meet af aan is Para het belangrijkste transportgebied tussen de binnenlanden en Paramaribo. Para ligt te midden van alle andere districten met uitzondering van Nickerie. In het noorden grenst Para aan Coronie, Saramacca, Wanica, Paramaribo, Commewijne en Marowijne, in het zuiden aan Brokopondo en Sipaliwini. Het district is verdeeld in vijf ressorten: Noord, Zuid, Oost, Bigi Poika en Carolina. De bevolking van zo'n 19.000 inwoners is net als elders in Suriname gemengd maar bestaat voor het grootste deel uit creolen en inheemsen. Naast de bauxietindustrie zijn landbouw en eco-toerisme de belangrijkste bronnen van inkomsten. De hoofdplaats is Onverwacht bij de voormalige houtplantage 'Onverwagt'. In Para Zuid ligt de internationale luchthaven 'Johan Adolf Pengel', zodat voor vrijwel iedere buitenlandse bezoeker de eerste kennismaking met Suriname begint bij Para.

GESCHIEDENIS

In de 17e eeuw legden Europese kolonisten de eerste grote plantages aan langs de Surinamerivier in het gebied Para. Er werd tabak en suiker verbouwd en hout verzameld. Bij aanvang bewerkten inheemsen de plantages, later opgevolgd door tot slaaf gemaakte Afrikanen. Nabij de Cassiporakreek groeide een Joodse nederzetting uit tot één van de grootste landbouwkolonies uit die periode. De "Jodensavanne" was destijds een unieke gemeenschap, die beschikte over een eigen synagoge, een begraafplaats en meer dan veertig plantages. De ruïnes van de Jodensavanne met de vrijwel intact gebleven begraafplaats zijn tegenwoordig een historisch monument en staan op de tentatieve wereld-erfgoedlijst van UNESCO. Gaandeweg de eeuw kwam er een einde aan de landbouwcultuur in het gebied Para. Veel plantages legden zich volledig toe op de houtkap. De slaven die dit zware werk deden verwierven een grotere vrijheid in eigen leefgemeenschappen. Na de afschaffing van de slavernij kochten vooraanstaanden uit de gemeenschap van voormalig tot slaaf gemaakten, enkele oude plantages op. Zij worden nog steeds vereerd als helden die vrijheid en zelfstandigheid brachten in hun gebied. Tussen 1903 en 1912 werd in Suriname een spoorweg aangelegd voor het vervoer van goud en passagiers van het Lawa-gebied naar de hoofdstad. Het spoor liep vanaf Paramaribo tot aan de 300 meter lange kabelbaan bij station Kabel. Na de kabelbaan volgde station Dam. Onverwacht was een belangrijke halteplaats op de route. Kabel en Dam zijn beide uiteindelijk ondergegaan in het Brokopondomeer. Na diverse inkortingen van het spoor reed de laatste trein in 1987. Op Republiek en Bersaba zijn nog delen van het oude spoor te vinden.

NATUUR

Het gebied van Para was ooit een kustvlakte, waardoor er in afwisseling met bosgronden ook witte savannes met schelpenzand te vinden zijn. Para dankt zijn naam aan een zijtak van de Surinamerivier. De Pararivier heeft een stelsel van vele fijne vertakkingen die koele boskreeken vormen met diep roodbruin tot pikzwart water. Het geheel levert niet alleen een beeldschoon landschap op maar maakt het district ook zeer aantrekkelijk als recreatiegebied. Para staat ook bekend om haar specifieke fruitsoorten. Zo vind je er heerlijke ananassen, paramarkoesa en kasjoe. Aardvruchten zoals napi, tajer en cassave zijn er van hoge kwaliteit en voor bijzondere palmvruchten zoals awarra en maripa rijden stadsbewoners speciaal naar Para. Langs de Indira Gandhiweg, van en naar de luchthaven, staan de kraampjes waar deze vruchten in het juiste seizoen verkrijgbaar zijn.

De kasjoevruchten met hun enkele noot zijn smakelijk en decoratief. Het verzamelen van de noten is echter zeer arbeidsintensief.

ONTWIKKELING

De belangrijkste economische activiteit in het district Para is de ontginning van bauxiet en de verwerking ervan tot aluinaarde. De aluinaardefabriek staat te Paranam. In Bigi Poika (West) en Para Zuid wordt nog altijd hout gewonnen voor de export. Het wegennet in Para breidt zich uit en steeds meer zandwegen worden verhard. De nieuwe Kennedyweg, bovenlangs de luchthaven, ontziet de drukke Indira Gandhiweg als route voor de zware houttransporten uit het westen en zuiden. Een extra korte verbinding met de Highway in het oosten is in aanleg. De pas geopende nieuwe Saronbrug over de Saramaccarivier is het begin voor een betere verbinding met Bigi Poika en West Suriname. Langs de huidige weg richting Apoera, bevindt zich op Tibiti een grote schapenboerderij en een paardenhouderij. Ook het eco-toerisme op Para is groeiende. De recreatieoorden rond de voormalige plantages nemen toe en bieden ruimte aan zowel dagjesmensen als toeristen die langer willen genieten van bos en kreek. Para voert een streng afvalbeleid, en dat is te zien aan de frisse berm langs de Indira Gandhiweg, waar Marronvrouwen met een lach Dosi verkopen aan passerende automobilisten. Dosi is een heerlijke snack die treffend is voor het district. Een dubbelgevouwen cassavebroodje dat wordt gebakken, gevuld met zoet gestoofde ananas en kokosnoot uit de creoolse keuken. Para op zijn best!

HUTTEN BOUWEN

Powakka is één van de elf Inheemse dorpen in het district Para. Martinus Jubithana is 63 jaar en woont in het dorp Powakka. In dit dorp wonen inheemsen van de stam der Arowakken. Jubithana heeft een vrouw, 9 kinderen en 8 kleinkinderen. Hij doet aan landbouw en plant voornamelijk watermeloen. Het maken van hutten en open kampen uit korobana of kleine maripa is voor Jubithana een koud kunstje. De kleine maripa is een palmsoort. De vruchten zijn kleiner dan de bekende maripa maar zeldzaam, omdat het 4 tot 5 jaar duurt voordat de palm vruchten draagt. Het vlechten van het maripablad heeft Jubithana van zijn vader geleerd. Een hut van 4 bij 4 meter, heeft hij binnen een week af. Hiervoor gebruikt hij zo'n 400 bladeren van de kleine maripa. De hutten en kampen worden gebruikt om erin te wonen of te verpozen. De vrouwen bakken ook cassavebrood in de kampen. Tegenwoordig moet Jubithana ver het bos in om bladeren te zoeken, omdat de bomen die dichtbij lagen, zijn afgestorven. Er zijn wel genoeg bomen, maar zegt Jubithana “ je kapt niet alles, we gaan er zuinig mee om”.

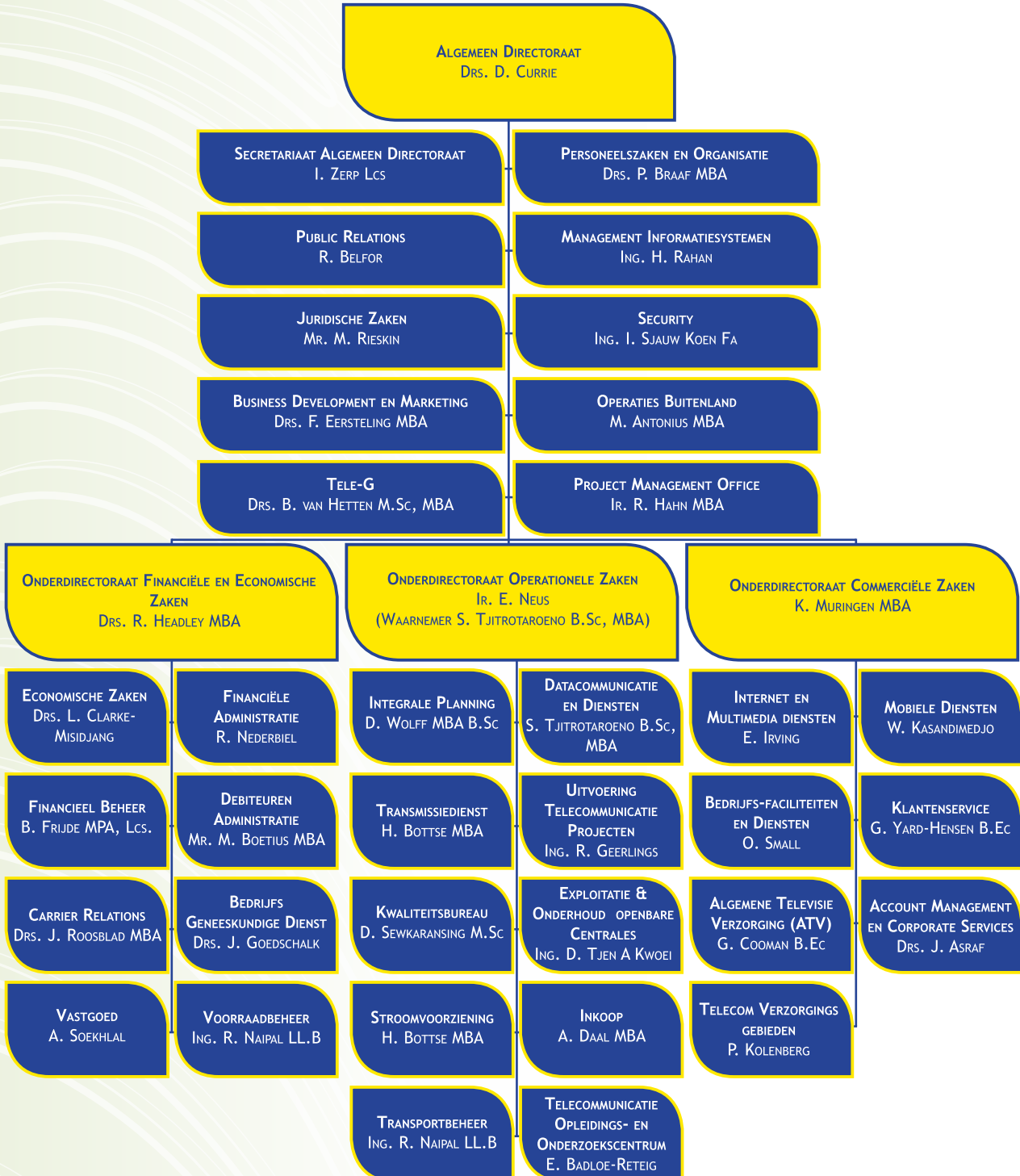
HISTORISCH OVERZICHT

1945	Samenvoeging van 's Lands Radiodienst en 's Lands Telefoonwezen tot 's Lands Telegraaf en Telefoon dienst (LTT-dienst).
1948	Installatie eerste automatische huistelefooncentrales.
1952	Inwerkingstelling van de eerste automatische centrale.
1955	Introductie eerste publieke telefoontoestellen met dubbeltjes inworp.
1971	Ingebruikname van de telexcentrale aan de Keizerstraat.
1973	Omzetting van 's Lands Telegraaf en Telefoon dienst in 's Lands Telegraaf en Telefoonbedrijf, LTT-bedrijf.
1976	Ingebruikname van de internationale telefooncentrale aan de Keizerstraat.
1978	In bedrijfstelling van het openbaar mobilfoonnet.
1981	Omzetting van 's Lands Telegraaf en Telefoonbedrijf (LTT-bedrijf) in een nieuwe rechtsvorm: "Sui Generis", het Telecommunicatiebedrijf Suriname, Telesur.
1986	Het Omroepproject Telesur start met televisie-uitzendingen.
1991	Omroepproject Telesur verandert in Algemene Televisie Verzorging, ATV.
	Omschakeling van vijf- naar zescijferige telefoonnummers op het vaste net.
1993	Het Telecommunicatie Opleidings- en Onderzoekscentrum (TOC) wordt erkend als regionaal trainingscentrum en inauguratie van de cellulaire telefooncentrale en teleport Paramaribo, een Intelsat Business Service.
1994	Ingebruikname van het glasvezelkabelnet in Paramaribo en Suriname via Telesur op het internet.
1996	Introductie Vaste Data Diensten.
1997	Telesur introduceert X.25 packet switching technology.
1998	Introductie Telesur Telephone Card en introductie Fixed Radio Access (FRA).
1999	Introductie Prepaid Mobile Service (TDMA cellulair).
2000	Introductie ISDN (Datanetwerk).
	Suriname op het Americas-II internationale glasvezel zeekabel systeem.
2002	Introductie Global System for Mobile Communications (GSM) onder de productnaam TeleG.
2004	Launch corporate website www.telesur.sr.
2006	Introductie van de nieuwe Telesur slogan: "Telesur keeping us in touch!".
	Drs. Dirk Currie wordt geïnstalleerd als Directeur van Telesur.
	Introductie nieuwe huisstijl onder de naam "The new identity of an old friend".
2007	Inwerkingtreden van de Wet op de Telecommunicatievoorzieningen. Hiermede komt er een einde aan de monopoliepositie van Telesur.
	Ondertekening interconnectie overeenkomst Telesur en overige telecom bedrijven in Suriname.
2008	Telesur gastheer van de Annual General Meeting (AGM) van de CANTO.
	Lancering Telesur Mobiel Nederland en onbeperkt bellen.
	Ondertekening overeenkomst Suriname Guyana - Submarine Cable System (SG-SCS) door Telesur, Guyana Telecommunication & Telegraph Company, GT&T en Global Marine Systems Ltd.
2009	Inauguratie Draadloze Vaste Telefonie in Suriname.
2010	Launch BlackBerry Service van Telesur.
	Commerciële oplevering van het SG-SCS zeekabelsysteem.
2011	Launch Telesur Multimedia Innovation Laboratory (TMIL).
	Telesur gastheer van de CANTO conferentie en Trade Exhibition.
	Telesur Directeur Dirk Currie gekozen tot voorzitter van de CANTO.
	Launch Community Hub als blijvend geschenk aan het district Coronie ivm de SG-SCS zeekabel.
2012	Launch 3rd Generation Mobile Network (3G Services).
2012	Launch Tele.I.C. (Telesur Internet Calling).
2013	Launch 4rd Generation Mobile Network (4G Services).
	Telesur Directeur Dirk Currie herkozen tot voorzitter van de CANTO.
	Bouw en ingebruikname van het Telesur Telecommunicatie Museum te Nieuw Amsterdam, Commewijne.

ORGANOGRAM TELESUR

PER APRIL 2014

MISSIE EN VISIE VAN TELESUR

De activiteiten van Telesur worden uitgevoerd op basis van een missie en een visie.

DE MISSIE LUIDT:

Communicatie faciliteren middels innovatieve marktgerichte oplossingen

DE VISIE LUIDT:

Leider blijven van de communicatie-ontwikkeling van Suriname

BETEKENIS TELESUR LOGO EN KLEUREN

Logo

- Afgeleid van een vingerafdruk.
- Vertegenwoordigt de eigen identiteit.
- Geeft invulling aan de missie; diensten en producten.
  - Persoonlijk/op maat leveren aan de klant.
- Vertegenwoordigt het uniek zijn van het bedrijf.
- Legt de associatie met de eindgebruiker:
  - Hij /zij herkent zichzelf in het logo.
- Zeven lijnen evenals het aantal letters van Telesur.

DE TELESUR KLEUREN GEEL EN BLAUW

 GEEL is geassocieerd met:

- Intellect
- Eer
- Energie
- Loyaliteit
- Stimulatie van mentale activiteiten
- Vreugde
- Geluk
- Aandacht

 BLAUW is geassocieerd met:

- Betrouwbaarheid
- Eerlijkheid
- Wijsheid
- Zekerheid
- Accuratesse bij promotie van “hightech” producten
- Intelligentie
- Geloof

De cassavebroodjes voor de dosi worden op een grote hete plaat gebakken. Een zoete kokosvulling maakt deze heerlijke snack compleet.

ZANDERIJ

Zanderij in het district Para, ligt 45 km ten zuiden van Paramaribo. Zanderij is één van de meest bekende plaatsen van Para, vanwege de aanwezigheid van de Johan Adolf Pengel Internationale Luchthaven. De bevolking van Zanderij leeft voornamelijk van de landbouw.

Vóór de Tweede wereld oorlog was er al een regelmatige vliegverbinding tussen Suriname en Curaçao. Er kwam meer leven in de zaak toen Pan-American Airways (Panam) het vliegveld vergrootte. De baan kwam op een stuk terrein dat de overheid in concessie had gegeven aan Panam. Deze maatschappij begon toen regelmatige verbindingen te onderhouden tussen Noord- en Zuid-Amerika. Zanderij werd hierbij een belangrijk tussenstation. Toen de tweede wereld oorlog uitbrak werd Zanderij van strategisch belang en op aandrang van Amerikaanse militaire autoriteiten vond er uitbreiding van het vliegveld plaats. De Amerikanen kwamen het vliegveld en de bauxietvindplaatsen Moengo en Paranam beschermen tegen mogelijke vijandige aanvallen. Na de oorlog werd de luchthaven overgedragen aan de Surinaamse autoriteiten.

De Johan Adolf Pengel Luchthaven is een moderne luchthaven geworden, met een prachtige vertrek- en aankomsthal, taxifreeshops en geldautomaten. Dagelijks landen er vliegtuigen vanuit Europa, Noord-Amerika, Zuid-Amerika en het Caribisch gebied. Vanuit Zanderij kwam in latere jaren, de wegverbinding met Brokopondo tot stand en werd ook de tweede Oost West verbinding met West Suriname aangelegd. Langs de weg van Zanderij staan er nu grote reclameborden waar bedrijven hun producten aan de reizigers aanbieden. Dichtbij de luchthaven bieden venters dosi aan; cassavebrood gevuld met gestoofde cocos, soms met stukjes ananas. Verder verkopen ze ook de bekende Para noten. Een aantal bewoners van het dorp werkt op de luchthaven, vroeger als kruier maar nu meer als grondpersoneel. Verschillende particulieren zijn bezig ontwikkeling te brengen in het dorp Zanderij.

Voor ouderen onder ons brengt Zanderij nostalgische gedachten op; zittend in een bus met familieleden om een broer, zus of ander familielid die naar Nederland vertrekt uitgeleide te doen. Uit de installatie klinkt het lied Adyosi van Max Nijman en de tranen beginnen rijkelijk te vloeien.

De Johan Adolf Pengel Luchthaven nabij de plaats Zanderij, wordt in de volksmond vaak simpelweg 'Zanderij' genoemd.

KERNCIJFERS TELESUR

RESULTATEN	2013	2012	2011	2010	2009
	× SRD. '1000				
NETTO OPBRENGSTEN	371,655	362,973	385,740	291,291	276,612
KOSTEN	350,112	333,111	330,812	255,849	248,717
BEDRIJFSRESULTAAT	21,543	29,862	54,928	35,442	27,894
WINST VÓÓR BELASTINGEN	32,077	45,515	37,536	26,688	41,416
NETTO-WINST LOPEND JAAR	20,530	29,357	24,023	17,080	26,506
BALANS					
BALANSTOTAAL	960,101	903,262	899,711	799,685	805,420
VASTE ACTIVA	567,338	541,062	555,903	468,321	417,904
VLOTTENDE ACTIVA	392,762	362,200	343,808	331,364	387,516
EIGEN VERMOGEN	690,519	670,390	653,444	551,995	548,418
VOORZIENINGEN EN VREEMD VERMOGEN	269,581	232,872	246,265	247,689	257,002
FINANCIERINGSRATIO'S					
	IN PROCENTEN				
EIGEN VERMOGEN / VREEMD VERMOGEN	256.1%	287.9%	265.3%	222.8%	231.3%
EIGEN VERMOGEN / TOTALE VERMOGEN	71.9%	74.2%	72.6%	69%	68.1%
LIQUIDE MIDDELEN + VORDERINGEN / VLOTTENDE SCHULD	206%	216.4%	172.9%	148.6%	174.3%
RENTABILITEITSRATIO'S					
NETTO-WINST LOPEND JAAR / EIGEN VERMOGEN	3%	4.4%	3.7%	3.1%	4.8%
NETTO-WINST LOPEND JAAR / TOTAAL WERKZAAM VERMOGEN	2.6%	3.9%	3.7%	2.9%	3.3%
BEDRIJFSRESULTAAT / NETTO OPBRENGSTEN	5.8%	8.2%	14.2%	12.2%	10.1%
NETTO-WINST LOPEND JAAR / NETTO OPBRENGSTEN	5.5%	8.1%	6.2%	5.9%	9.6%
WERKNEMERSBESTAND					
	AANTALLEN				
AANTAL WERKNEMERS (ULTIMO VAN HET JAAR)	798	803	824	850	889

VERSLAG VAN DE DIRECTIE

VERSLAG VAN DE DIRECTIE

Het verslag van de directie is verdeeld in de volgende delen:

1. Macro-economische ontwikkelingen in 2013
Dit onderdeel van het verslag van de directie betreft een korte beschouwing op actuele macro-economische ontwikkelingen op zowel internationaal als nationaal gebied. Ook belangrijke ontwikkelingen in de (internationale) telecom sector worden aan de orde gesteld.
2. Telesur in 2013
De ontwikkelingen in het jaar 2013 binnen het bedrijf van Telesur op operationeel, commercieel, personeel en financieel gebied, vormen de kern van dit onderdeel van het verslag van de directie.
3. Vooruitblik 2014
Het verslag van de directie wordt afgesloten met een korte vooruitblik op de koers die Telesur heeft uitgezet voor 2014.

MACRO-ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN IN 2013

INTERNATIONAAL¹

Vijf jaren na de start van de financiële wereldcrisis vertoont de wereldeconomie thans tekenen van herstel. De voornaamste reden die hiervoor kan worden genoemd is de voorzichtige economische groei die zich voordoet in de ontwikkelde landen. Ook in de ontwikkelingslanden is economische groei waar te nemen, mede dankzij het aantrekken van de economieën in de ontwikkelde landen en zeker ook vanwege de enigszins gedaalde, maar toch nog consequente groei van de Chinese economie. De verwachting is dat de ontwikkelingslanden een gemiddelde groei van ca. 5,3% zullen doormaken in 2014, een lichte stijging ten opzichte van 2013 toen de groei 4,8% bedroeg. De ontwikkelde landen krijgen te maken met voortzetting van het bescheiden herstel dat in 2013 begon. In de Verenigde Staten van Amerika is reeds 10 opeenvolgende kwartalen groei van het BBP gerealiseerd en voor het jaar 2014 wordt een groei van 2,8% verwacht. In de Euro-zone wordt na twee jaren van krimp een economische groei van 1,1% verwacht in 2014.

De indicatoren van de wereldeconomie wijzen overall dus op verbetering, maar de uitdagingen blijven evident. De Euro-zone is formeel uit de recessie, maar het inkomen per hoofd van de bevolking vertoont in diverse landen nog steeds een dalende trend. Van belang is tevens dat het komende jaar, de werkgelegenheidscijfers fors aantrekken in de ontwikkelde landen.

NATIONAAL

De Surinaamse economie heeft zich volgens het lokale bankwezen in 2013 gekenmerkt door verminderde economische bedrijvigheid voornamelijk als gevolg van de dalende trend van de prijzen op de internationale grondstoffenmarkten, voor goud, aluinaarde en aardolie. Dit werd deels gecompenseerd door in uitvoering zijnde grote investeringsprojecten en de hieraan gerelateerde spin-off activiteiten in de sectoren constructie, financiële dienstverlening, handel, transport en communicatie. De door het ABS gepubliceerde inflatiecijfers kunnen als positief worden aangemerkt, daar 2013 is afgesloten met een jaareinde inflatie van 0.6%². Het ratingbureau Moody's heeft eerder in 2012 gegeven beoordeling over Suriname ("Ba3 rating - met positieve vooruitzichten), in 2013 herbevestigd. Voor Suriname betekent dit dat er gunstige vooruitzichten voor groei

¹ Bron: The World Bank Global Economic Prospects 2014

² ABS

bestaan. De Centrale Bank van Suriname projecteert voor Suriname in 2014 dan ook een economische groei van 4%.

DE TELECOM SECTOR

De technische ontwikkelingen in de telecom sector doen zich wereldwijd ongewijzigd in razendsnel tempo voor. Telesur ziet zich binnen deze context, geplaatst voor de uitdaging het Surinaamse publiek op koers te houden in dit kader, door tijdig en adequaat de nieuwe ontwikkelingen te vertalen, naar telecom producten en -diensten, die op de lokale markt worden aangeboden. Dit dient te geschieden in een omgeving waarbij een concurrentiestrijd woedt tussen de verschillende telecom providers in Suriname. Ook in 2013 heeft Telesur de positie van marktleider weten te behouden op zowel het gebied van telefonie en datadiensten, terwijl op de bekabelde infrastructuur er nog sprake is van een monopolie. Echter zijn de tarieven daarvoor nog steeds beneden de kostprijs m.n. een abonnementstarief van USD 1,25 per maand en een gesprekstarief van USD 0,0166 per impuls, welke wat tijdsduur betreft varieert van 1 tot 3 minuten. De telecom sector is wereldwijd overigens in een fase van drastische verandering waarbij er een grote druk ligt op de omzetten voor voice en tekst, vanwege de grote opkomst van de zogenaamde 'Over The Top' (OTT) deelnemers die hun diensten 'gratis' aanbieden over de breedband diensten.

TELESUR IN 2013

ALGEMEEN

In 2013 is Telesur voortvarend doorgedaan met uitvoeren van werkzaamheden in het kader van het realiseren van de geformuleerde strategische doelstellingen. De focus hierbij is ervoor zorg te dragen, dat alle bedrijfsactiviteiten passen binnen het kader van de kernwaarden van klantgerichtheid, professionalisme, teamwork en efficiëntie. De missie en de visie van Telesur, namelijk "Communicatie faciliteren middels innovatieve marktgerichte oplossingen" en "Leider blijven van de communicatie-ontwikkeling van Suriname" worden op deze wijze verwezenlijkt. In het vervolg van het verslag van de directie komen de bedrijfsactiviteiten van Telesur in 2013 aan de orde.

HET BEDRIJF VAN TELESUR IN 2013

HET MOBIEL NETWERK

In dit verslagjaar is gewerkt aan verscheidene activiteiten om de bestaande 2G/3G mobiele infrastructuur verder uit te breiden, door zowel het bestrijkt gebied te verruimen en de capaciteit te verbeteren, evenals het optimaliseren van het mobiel netwerk. Dit is allemaal uitgevoerd om de ervaring van de klant met zowel bel- als dataverkeer te verbeteren. Er zijn netwerk audits uitgevoerd en de aanbevelingen zijn waar mogelijk direct geïmplementeerd. In groot Paramaribo hebben substantiële capaciteitsuitbreidingen plaatsgevonden op alle onderdelen van de infrastructuur voor mobiele communicatie, terwijl ook de introductie van 4G intussen een feit is. Hiervoor zijn de te behalen snelheden voor gebruikmaking van dataverbindingen via het mobiele netwerk eveneens verruimd. Klanten kunnen hierdoor zonder stagnatie multimedia up- en downloaden vanaf het internet.

VASTE INFRASTRUCTUUR

DATA & VALUE ADDED SERVICES

In 2013 is binnen de kaders van data en value added services gewerkt aan de introductie van de volgende diensten:

- **Mobile Advertising Platform**
Een platform dat de mogelijkheid biedt aan klanten om via een web interface marketingcampagnes te voeren, met name het zelf creëren en beheren van interactieve advertentie- en/of marketingcampagnes.
- **Fiber-To-The- Home (GPON)**
Het Fiber-To-The-Home (GPON) concept is uitgewerkt voor nieuwe glasvezelaansluitingen in diverse woonwijken. Met dit concept kan Telesur de Triple Play (voice, data en video) diensten aanbieden.

Ter voldoening aan de vraag naar breedbandaansluitingen zijn noodzakelijke uitbreidingen aan het toegangsnetwerk gepleegd. Daarnaast zijn medio 2013 de snelheden voor de breedbandaansluitingen op vaste verbinding wederom verruimd. Tevens hebben noodzakelijke software upgrades plaatsgevonden binnen de transport infrastructuur voor met name het ondersteunen van het data transport met grotere snelheden.

In het kader van verbetering van de klantenservice is gewerkt aan optimalisering door onder meer automatisering van zowel de eerste als de tweede lijns helpdesk functie.

KABELNETWERKEN

Ook in 2013 zijn in totaal tientallen kilometers koperkabel infrastructuur en glasvezelkabel aangelegd ter uitbreiding van deze kabelnetwerken. Daarnaast zijn nieuwe kabelprojecten in voorbereiding en in het kader daarvan worden veldopnames uitgevoerd en vindt update en bijwerking plaats van digitale plattegronden en kabelschema's.

De vrucht van de kusuwe wordt al eeuwenlang door de Inheemsen verwerkt tot rode kleurstof (annatto). Het vroegere gebruik in de lippenstift industrie gaf de heester een tweede naam: lipsticktree.

VERGLAZING BINNENSTAD GROOT PARAMARIBO (2014)

In 2013 zijn voorbereidingen getroffen voor de verglazing van de kabel infrastructuur in de binnenstad van Paramaribo. Deze activiteit is van belang om te kunnen voldoen aan de vraag van, met name bedrijven in de binnenstad, naar hogere snelheden op hun datanetwerken. De uitvoering en afronding van deze werkzaamheden zal in 2014 zijn beslag krijgen. Deze verglazing dient tevens ter vervanging van de reeds volledig afgeschreven koperkabel infrastructuur.

SCHAKELNETWERKEN

In 2013 is werk gemaakt van de migratie van oude schakelnetwerken in Nieuw Nickerie en enkele woonwijken in Paramaribo, naar moderne digitale netwerken. In 2014 zal de afronding van deze migratie plaatsvinden.

TRANSMISSIENETWERKEN

De in 2013 uitgevoerde werkzaamheden in het kader van de transmissienetwerken zijn onderstaand samengevat:

- In 2013 zijn diverse projecten uitgevoerd in het kader van uitbreiding en vernieuwing van de transmissienetwerken om de toegenomen hoeveelheid aan transport van bel- en dataverkeer over de gehele infrastructuur ongehinderd te laten plaatsvinden. Het transport van het dataverkeer voor de abonnees over het netwerk voor mobiele communicatie zal ook via glasvezelverbindingen worden uitgevoerd. De voorbereidende werkzaamheden voor de koppeling van een aantal basestations in Paramaribo via glasvezel zijn reeds uitgevoerd en de afronding zal in 2014 plaatsvinden.
- De verbinding van de internationale capaciteit voor internetverkeer is uitgebreid om de groei te ondersteunen en er zijn aanpassingen gepleegd ter bevordering van de benodigde efficiënte op het netwerk. Tevens is capaciteit beschikbaar gesteld aan de overige deelnemers in de communicatie dienstverlening.

Een brug op de oude plantage Berlijn leidt vanuit het huidige schilderachtige plaatsje naar het bos waar zich de kostgrondjes van de bewoners bevinden.

- De laatste verbindingen die nog via de satelliet liepen zijn in 2013 overgenomen op de zee kabel infrastructuur, terwijl de capaciteit voor internationale huurlijnen is uitgebreid en is voorzien van back-up mogelijkheden.
- Voor goede afwikkeling en distributie van het dataverkeer wordt het datacore netwerk vervangen. De afronding hiervan vindt plaats in 2014. Op basis van ISO 27001 is een “security audit” uitgevoerd van de data infrastructuur en de aanbevelingen uit de audit worden thans geïmplementeerd.
- Aan de overheid is ondersteuning verleend voor het belangrijke “E-government grid” project. Hierbij worden alle ministeries en overheidsdiensten landelijk aan elkaar gekoppeld via een geïntegreerd overheidsdatanetwerk.
- Er is in 2013 een “Customer Experience Survey” uitgevoerd. Dergelijke surveys worden op regelmatige basis uitgevoerd. In dit kader wordt thans gewerkt met de “Net Promotor Score”, teneinde een zo goed mogelijke klanttevredenheid te kunnen realiseren.

MARKETING EN SALES

Er zijn in 2013 vele marketing en sales activiteiten uitgevoerd ten behoeve van de diverse diensten, terwijl ook vele maatschappelijke activiteiten in het kader van verantwoord ondernemen zijn uitgevoerd, welke zich niet hebben beperkt tot Paramaribo. Het aantal verkooppunten met name in de rurale gebieden en het binnenland is verruimd, door middel van gesloten samenwerkingsverbanden.

Tijdens de regionale I-Create, E-Content competitie van de CANTO is in 2013 een inzending vanuit Suriname op de eerste plaats geëindigd en deze inzending is gebouwd in het TMIL door 2 studenten van het NATIN. Het TMIL heeft op 16 december j.l. ook haar 2-jarig bestaan herdacht. Op 25 november 2013 herdachten wij ook het 5 jarig bestaan van onze activiteiten op de Nederlandse markt.

ATV

ATV heeft de Surinaamse samenleving ook in 2013 een gevarieerd programma gepresenteerd via kanaal 12 en kanaal 2, ter voorziening in de behoefte aan informatie, entertainment en educatie. De klantenkring is verder uitgebreid, terwijl de band met bestaande klanten is versterkt.

Een investering in apparatuur heeft onder meer mogelijk gemaakt goede “live en delayed” reportages van Carifesta 13 te presenteren aan het publiek. Alle bestaande series en multi-camera producties, alsook reportages op hoogtijdagen hebben volgens planning voortgang gehad. ATV heeft in 2013 tientallen producties geleverd waarvan meer dan de helft “live” reportages betrof.

PERSONEEL

In 2013 is het “Future Proof Organization” (FPO) traject in gang gezet waarbij de focus ligt op het “Future Proof” maken van Telesur. Er is een quick scan gemaakt van de afdeling Personeel en Organisatie (P&O) en de resultaten hieruit zullen gebruikt worden bij het uitvoeren van de transitie van de afdeling P&O naar een afdeling Human Resources Management. Er zijn quick wins geïdentificeerd, die zullen worden omgezet in “Rapid Business Improvements” voor de afdeling.

BEDRIJFS MEDISCH CENTRUM

In 2013 heeft het motto van het op klantvriendelijke wijze leveren van hoge kwaliteit geneeskundige en bedrijfsgeneeskundige zorg aan de medewerkers van Telesur centraal gestaan. Er is invulling gegeven aan verbetering van de service door het aantrekken van medisch deskundig personeel en verbetering van de fysieke infrastructuur op de poli.

MAATSCHAPPELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID

Vanuit de rol als maatschappelijk verantwoordelijke onderneming heeft Telesur in dit verslagjaar diverse instanties, activiteiten en projecten van sociaal- maatschappelijke aard ondersteunt. Enkele van deze zijn hieronder genoemd:

- De 6^e Tele.G 10 km Open Water Event
- De internationale Natuurkunde Olympiade Suriname
- Renovatie Eddy Wesselszaal i.v.m. Carifesta
- Stichting Bureau Dak en Thuislozen
- Stichting Dierenasiel
- Stichting Surinaamse Rode Kruis
- Stichting Film Suriname i.v.m. Projekt 'No Skot Me'
- Stichting Weid Mijn Lammeren ivm kinderkamp
- Boy Scouts Suriname
- Stichting Solidariteitsfonds Senioren burgers
- Surinaamse Vereniging van Journalisten
- Stichting Bedrijven Vereniging Sport en Spel

Een Inheemse dame zeft de gestampte en gedroogde cassave, daarna is het meel klaar voor gebruik.

De verkoelende boskreeken op Para kleuren door de vele planten en bladeren van diep roodbruin naar pikzwart en zijn geliefd bij recreanten.

TMIL

Op 16 december 2011 werd het Telesur Multimedia Innovation Laboratory (TMIL), gevestigd op het complex van de Anton de Kom Universiteit van Suriname (Adekus), officieel in gebruik genomen. De opzet van TMIL is een initiatief van Telesur waarbij een strategische samenwerking is aangegaan met de Adekus. Dit initiatief heeft als focus innovators te stimuleren en te faciliteren bij het ontwikkelen van creatieve ideeën. Het is de bedoeling dat deze ideeën leiden tot de ontwikkeling van commercieel aantrekkelijke ICT toepassingen (bijvoorbeeld applicaties voor een mobiele telefoon). TMIL, een plek voor ondernemend en creatief talent in Suriname.

FINANCIËLE RESULTATEN 2013

De jaarrekening 2013 van Telesur is door de vertegenwoordiger van de Staat, de Minister van Transport Communicatie en Toerisme, de heer Falisi Pinas B.Tech. vastgesteld. Met deze vaststelling is decharge verleend aan het management van Telesur, over het gevoerde beleid in 2013.

In 2013 is een stijging van de netto opbrengsten gerealiseerd. Deze stijging bedraagt 2,4% en is gerealiseerd door een omzetsijging binnen nagenoeg alle productgroepen, op de overige bedrijfsopbrengsten na. Onderstaand diagram laat de ontwikkeling van de omzet van 2013 naar 2012 grafisch zien.

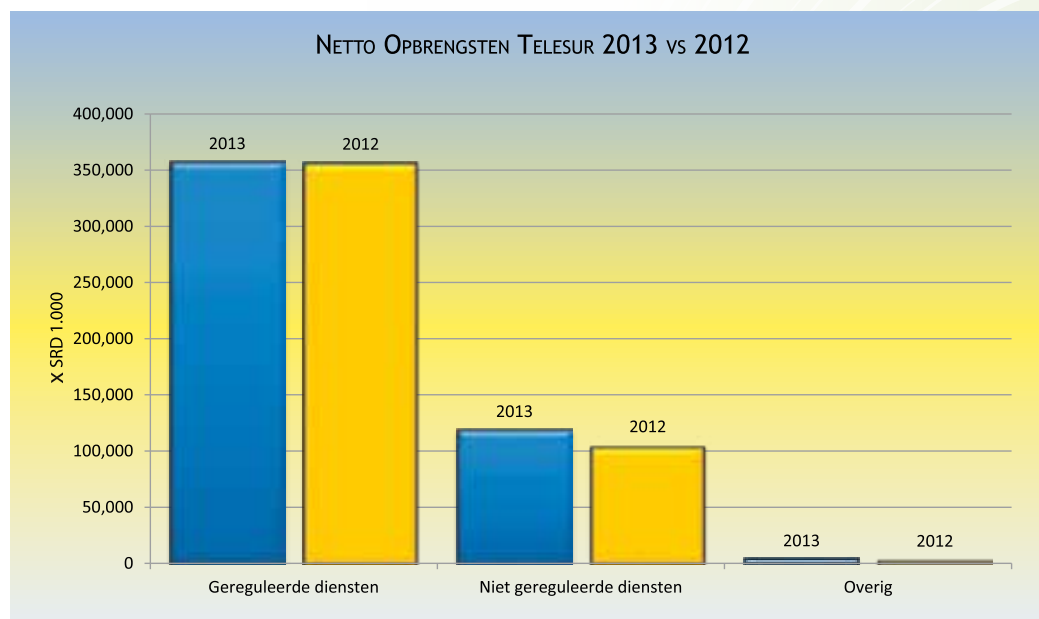

Diagram 1: Netto Opbrengsten Telesur 2013 en 2012

Evenals de opbrengsten zijn ook de kosten in 2013 gestegen ten opzichte van 2012. De stijging is gelijk aan 5,1% en is voornamelijk veroorzaakt door enerzijds een stijging van de kosten van infrastructuur telecommunicatie, de algemene kosten, de personeelskosten en de afschrijvingen materiële vaste activa en anderzijds door een afname van de dotatie/(vrijval) voorzieningen. In onderstaand diagram zijn de kosten over 2013 en 2012 grafisch weergegeven.

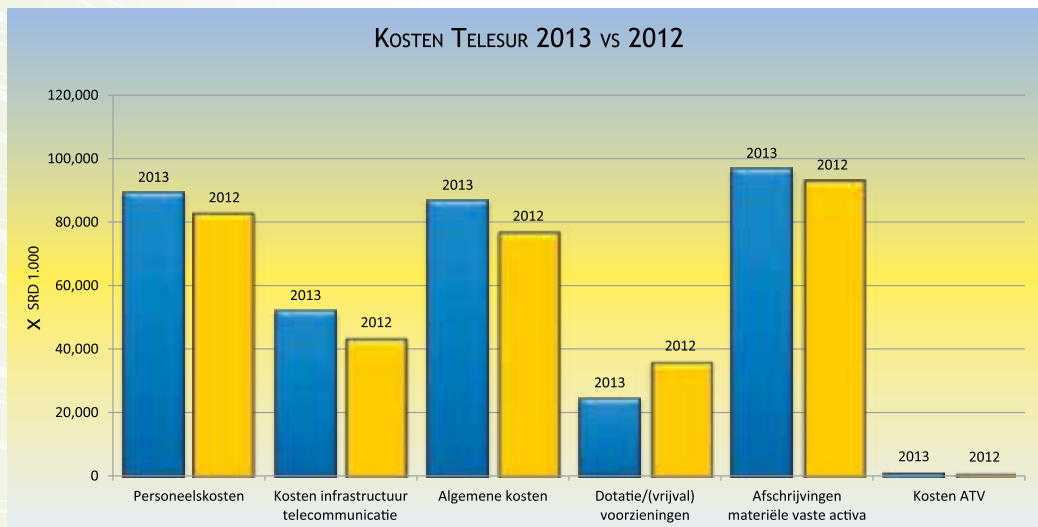

Diagram 2: Bedrijfskosten Telesur 2013 en 2012

De winst vóór belastingen is in 2013 gedaald ten opzichte van 2012 met 30%. Oorzaken van deze daling zijn onder meer de stijging van de bedrijfskosten die hoger is dan de stijging van de netto opbrengsten, het koersverlies dat is gerealiseerd over 2013 en een afname van de overige baten en lasten.

Bij de financiële beoordeling van Telesur is de ontwikkeling van verschillende kengetallen gevolgd. In dit kader worden genoemd:

1. De omzetgroei
2. De brutowinstmarge
3. De Rentabiliteit van het totaal vermogen (ROI)

Ad 1.

De omzetgroei is de toename van de omzet over 2013 ten opzichte van de omzet in 2012. In 2013 is er sprake van een omzetgroei van 2,4%.

Ad 2.

De brutowinstmarge is de ondernemingswinst (vóór belasting) gedeeld door de totale netto bedrijfsomzet. De brutowinstmarge is per 31-12-2013 gelijk aan 8,6%.

Ad 3.

De rentabiliteit van het totaal vermogen is de winst vóór belastingen gedeeld door het totaal geïnvesteerd vermogen. Dit rendementpercentage is per ultimo 2013 gelijk aan 3,3%.

Telesur heeft in 2013 in materiële vaste activa geïnvesteerd voor een bedrag van SRD. 125,7 miljoen. Deze investeringen zijn voornamelijk uit eigen middelen gerealiseerd en betreffen zowel uitbreidingen als vervanging van onder meer bestaande infrastructuur.

Uit de financiële resultaten betreffende het jaar 2013 kan de conclusie worden getrokken dat de daling van de netto opbrengsten die zich in 2012 voordeed, succesvol is omgezet in een stijging in 2013. Echter manifesteert zich in 2013 een daling van de winst vóór belastingen van 30%. Het eigen vermogen stijgt vooralsnog wel met 3,0%, voornamelijk door de stijging van de algemene reserve. Per 31-12-2013 bedraagt het eigen vermogen van Telesur SRD. 690,5 miljoen.

Vooruitblik 2014

De focus voor 2014 is gericht op het door de medewerkers van Telesur zelf, ter hand nemen van de toekomst van Telesur. Dit dient te geschieden in een wereld van onbegrensde mogelijkheden op het gebied van telecommunicatie en techniek. Deze mogelijkheden dienen zodanig ingezet te worden in de dienstverlening, dat er gezorgd wordt voor waardecreatie ten behoeve van de klanten van Telesur. In dit kader is voor 2014 gekozen voor het thema “We doen het samen”. Met dit motto gaat Telesur de toekomst tegemoet en zal ook in 2014 alles in het werk stellen haar eindproducten en diensten op kwalitatief hoog niveau bij de klanten te leveren.

Paramaribo, 17 april 2014

De directie van Telesur
Namens deze,

Drs. Dirk Currie
Directeur

In het gebied van de Tibitikreek bevindt zich een middelgrote paarden- en schapenboerderij. Deze bevoorrechte schapen grazen in een landschap van open gekapte weiden te midden van bos.

De befaamde rode bauxietwegen van Para, bij droogte roze en bij regen oranje-rood, worden steeds meer vervangen door glad asfalt. Minder mooi van kleur misschien, maar wel beter begaanbaar!

ONVERWACHT

Het district Para is in 1968 ingesteld met Onverwacht als hoofdplaats. Onverwacht werd in de zeventiende eeuw gesticht aan de rechteroever van de Hoykreek, een zijtak van de Pararivier, en wordt ook Bosse Kondre genoemd. Dit is afgeleid van de eerste koloniale eigenaar Frederik Coenraad Bossé. Onverwacht was een houtplantage, net als de meeste plantages in Para. Vanaf 1877 werd de plantage aan de voormalig tot slaaf gemaakten verhuurd en in 1881 aan hen doorverkocht. Bij het ondertekenen van het contract werd de bevolking vertegenwoordigd door de acht familiehoofden. De overheid had in de eerste helft van de twintigste eeuw gronden in Para nodig om economische ontwikkeling op gang te brengen. Er werd te Onverwacht een treinstation opgezet als onderdeel van de Lawa spoorweg. De spoorweg liep vanuit Paramaribo naar de goudvelden van het Boven-Suriname gebied en het station te Onverwacht was een van de belangrijkste. De aanleg begon in 1903 in Paramaribo. De spoorweg liep vanuit het Vaillantsplein. In 1958 werd het station te Paramaribo, van het Vaillantsplein verplaatst naar Beekhuizen. In 1961 werd Onverwacht het beginpunt. In 1987 werd de spoorbaan gesloten omdat deze overbodig werd vanwege de naastliggende autoweg (Pad van Wanica, nu Indira Gandhieweg). Vanwege de gemakkelijke verbinding met Paramaribo, zijn veel jongeren uit het dorp naar de stad getrokken. Velen vonden ook hun weg naar Nederland. Vanaf 2000 is er een tendens dat de mensen verzadigd zijn van het stadsleven en teruggaan naar hun dorp. Er zijn reeds enkele moderne woningen in Onverwacht verrezen. Aan de hoofdweg van Onverwacht is het districtscommissariaat van Para gevestigd met pal voor het gebouw een oude stoomlocomotief uit de stations-tijd. Ook aan de overzijde van de weg, in het grasland staan nog houten wagons. De Districtsraad van Para heeft plannen voor een gedeeltelijk herstel van het treinstation door een multifunctioneel centrum op te zetten bestaande uit een totaal multifunctioneel diensten-, recreatie- en bestuurscentrum.

In de bestrate weg tussen Bersaba en Republiek is nog een deel van de oude spoorlijn te zien.

VERKORTE JAARREKENING 2013

BALANS PER 31-12-2013

	2013	2012
	× SRD. 1	
ACTIVA		
MATERIËLE VASTE ACTIVA		
TERREINEN EN GEBOUWEN	56,770,841	45,542,331
CENTRALES EN STATIONS	104,992,044	106,426,112
KABELNETTEN EN STRAALVERBINDINGEN	278,030,907	292,732,840
ABONNEE-APPARATUUR	5,680,486	8,454,118
TRANSPORTMIDDELEN	6,123,285	2,896,036
OVERIGE MATERIELE VASTE ACTIVA	32,568,568	27,513,239
ONDERHANDEN INVESTERINGEN	70,849,197	42,508,079
	555,015,328	526,072,755
FINANCIËLE VASTE ACTIVA	12,323,142	12,388,604
VLOTTENDE ATIVA		
VOORRADEN	29,648,002	21,757,622
VORDERINGEN	119,645,422	109,034,894
LIQUIDE MIDDELEN	243,468,699	231,407,774
	392,762,123	362,200,290
	960,100,593	900,661,649
PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN		
KAPITAAL	93,349,826	93,349,826
ALGEMENE RESERVE	485,549,867	456,592,806
NETTO-WINST LOPEND JAAR	20,529,528	29,357,061
CONVERSIEVERSCHIL	91,090,232	91,090,232
	690,519,453	670,389,925
VOORZIENINGEN	92,567,049	74,725,674
LANGLOPENDE SCHULDEN	819,458	819,458
KORTLOPENDE SCHULDEN	176,194,633	154,726,592
	960,100,593	900,661,649

RESULTATENREKENING 2013

	2013	2012
	× SRD. 1	
NETTO OPBRENGSTEN		
GEREGULEERDE DIENSTEN	357,015,464	356,538,104
NIET GEREGULEERDE DIENSTEN	118,573,533	105,075,263
OPBRENGST ATV	3,549,348	3,186,089
OVERIGE BEDRIJFSOPBRENGSTEN	4,768,062	7,521,712
	483,906,407	472,321,168
VERKOOP- EN MARKETINGKOSTEN	-112,251,428	-109,348,766
	371,654,979	362,972,402
KOSTEN		
PERSONEELSKOSTEN	89,186,039	82,761,100
KOSTEN INFRASTRUCTUUR TELECOMMUNICATIE	51,938,910	43,375,553
ALGEMENE KOSTEN	86,703,461	76,928,709
DOTATIE/ (VRIJVAL) VOORZIENINGEN	24,419,301	35,985,053
AFSCHRIJVINGEN MATERIËLE VASTE ACTIVA	96,736,136	93,048,888
KOSTEN ATV*	1,128,533	1,011,348
	350,112,380	333,110,651
BEDRIJFSRESULTAAT	21,542,599	29,861,751
FINANCIËLE BATEN EN LASTEN		
INTERESTBATEN EN (-LASTEN)	8,737,570	6,123,364
KOERSWINST / (-VERLIES)	-6,004,369	-1,949,187
	2,733,201	4,174,177
	24,275,800	34,035,928
OVERIGE BATEN EN (-LASTEN)	7,801,589	10,846,602
	32,077,389	44,882,530
ONTVANGEN DIVIDEND	-	632,242
WINST VÓÓR BELASTINGEN	32,077,389	45,514,772
INKOMSTENBELASTING	-11,547,861	-16,157,711
NETTO-WINST LOPEND JAAR	20,529,528	29,357,061

* Dit betreft de directe kosten van ATV exclusief personeels- en logistieke kosten.

OMA WEKKER. EEN BEVLOGEN PERSOON

Oma Wekker, zo wordt ze genoemd. De 97 jarige Margaretha Francina Gemert, getrouwd Wekker. De geschiedenis van Para, verweven met haar eigen verleden kan ze zich nog goed herinneren. Oma Wekker is een veelzijdige vrouw. In haar leven staat het pastoraal werk bij de RK gemeente en haar sociaal- maatschappelijk werk centraal, maar ze was ook een bezige bij in het zakendoen. In haar woning aan de Meursweg, die ze geërfd heeft van haar vader, haalt oma Wekker herinneringen op. Geboren op de plantage Parawakka, nu Paramaribo, heeft haar leven zich afgespeeld in Para en Paramaribo. Haar vader heette Lambert Gemert en haar moeder Josephina Akkrum. Lambert was een balatableeder, goudzoeker, jager en gids. Josephina's grootmoeder was kind van een tot slaaf gemaakte vrouw en van Herr Von Akkrum, eigenaar van de plantages Onoribo en De Vrijheid. Haar grootmoeder mocht als "bastaarddochter" de naam Akkrum dragen, natuurlijk zonder de adellijke "Von".

Oma Margaretha Wekker heeft twee dochters, Agnes, 76 en Marian 74 jaar. Beide zijn op Groot Chatillion geboren. Margaretha wilde evenals haar moeder toen, haar kinderen het beste onderwijs geven en verhuisde met toestemming van haar man naar Paramaribo. Marian: "Mijn moeder heeft zeker 50 kinderen verzorgd. Het huis was altijd vol. Ik ging zelfs op de vloer liggen, omdat ik niet kon slapen met al die kinderen in mijn bed", zegt ze, nu met veel meer begrip dan toen. Margaretha Wekker Gemert: een sterke vrouw die ondanks situaties in haar leven heeft standgehouden en zich heeft opgewerkt tot een sociaal bewogen mens die voor velen in haar omgeving, van grote betekenis is geweest. Vanaf haar 20e tot na haar 90e heeft oma Wekker pastoraal werk gedaan. Vanwege haar werk in de parochie heeft mevrouw Margaretha Wekker in de jaren tachtig een onderscheiding ontvangen van Paus Johannes Paulus de 2e. Ze is in 2013 op voordracht van de gemeenschap van het district, door de President onderscheiden als Ridder in de orde van de Palm voor haar sociaal werk in Para.

*Oma Margretha Wekker genietend van haar tuin bij haar woning aan de Meursweg.
Een verdiende rust na tientallen jaren hard werk.*

KASSTROOMOVERZICHT 2013

	2013	2012
	× SRD 1	
KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN		
BEDRIJFSRESULTAAT	21,542,599	29,861,751
AANPASSINGEN VOOR:		
AFSCHRIJVINGEN	96,736,136	93,048,888
VOORZIENINGEN	17,841,375	9,361,177
INTERESTBATEN EN (-LASTEN)	8,737,570	6,123,364
INKOMSTENBELASTING	-11,547,861	-16,157,711
ONTVANGEN DIVIDEND	-	632,242
OVERIGE BATEN EN (LASTEN)	7,801,589	10,846,602
KOERSWINST/(-VERLIES)	-6,004,369	-1,949,188
	135,107,039	131,767,125
MUTATIES IN WERKKAPITAAL		
VOORRADEN	-7,890,380	10,748,420
VORDERINGEN	-10,610,528	30,107,762
KORTLOPENDE SCHULDEN	21,468,041	-22,755,178
	2,967,133	18,101,004
	138,074,172	149,868,129
KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN		
INVESTERINGEN MATERIËLE VASTE ACTIVA	-125,698,044	-73,435,873
DESINVESTERING	19,335	121,064
FINANCIËLE VASTE ACTIVA	65,462	-4,893,054
	-125,613,247	-78,207,863
KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
WINSTUITKERING	-400,000	-12,411,502
TOENAME LIQUIDE MIDDELEN	12,060,925	59,248,764
LIQUIDE MIDDELEN BEGIN BOEKJAAR	231,407,774	172,159,010
LIQUIDE MIDDELEN EIND BOEKJAAR	243,468,699	231,407,774

Vanaf de Eduard Stuart Molgo brug over de Saramaccarivier begint de route vanaf PikinSaron langs Bigipoika, dwars door het bos tot aan Apoera bij de westelijke grens.

OVERZICHT VAN DE MATERIEËLE VASTE ACTIVA PER 31-12-2013

	TERREINEN EN GEBOUWEN	CENTRALES EN STATIONS	KABELNETTEN EN STRAALVERBINDINGEN	ABONNEE- APPARATUUR	TRANSPORT- MIDDELEN	OVERIGE MATERIEËLE VASTE ACTIVA	ONDERHANDEN INVESTERINGEN	TOTAAL
x SRD 1								
1/1/2013								
AANSCHAFWAARDE	65,475,146	765,147,998	743,196,049	56,444,495	32,347,422	145,568,898	42,508,079	1,850,688,087
GEACUMULEERDE AFSCHRIJVING	-19,932,815	-658,721,886	-450,463,209	-47,990,377	-29,451,386	-118,055,659	-	-1,324,615,332
BOEKWAARDE	45,542,331	106,426,112	292,732,840	8,454,118	2,896,036	27,513,239	42,508,079	526,072,755
MUTATIES 2013								
INVESTERINGEN	13,913,408	41,342,960	17,131,760	1,428,393	6,268,533	17,271,872	28,341,118	125,698,044
AFSCHRIJVINGEN	-2,684,898	-42,777,028	-31,833,693	-4,202,025	-3,021,949	-12,216,543	-	-96,736,136
DESINVESTERING AANSCHAFWAARDE	-	-	-	-	-3,798,763	-2,055	-	-3,800,818
DESINVESTERING AFSCHRIJVING	-	-	-	-	3,779,428	2,055	-	3,781,483
TOTAAL	11,228,510	-1,434,068	-14,701,933	-2,773,632	3,227,249	5,055,329	28,341,118	28,942,574
31/12/2013								
AANSCHAFWAARDE	79,388,554	806,490,958	760,327,809	57,872,888	34,817,195	162,838,715	70,849,197	1,972,585,315
GEACUMULEERDE AFSCHRIJVINGEN	-22,617,713	-701,498,914	-482,296,902	-52,192,402	-28,693,910	-130,270,147	-	-1,417,569,987
BOEKWAARDE	56,770,841	104,992,044	278,030,907	5,680,486	6,123,285	32,568,568	70,849,197	555,015,328
AFSCHRIJVINGSPERCENTAGE	0-20%	15-33½%	4-10%	10-25%	33½%	10-33½%		

ALGEMENE TOELICHTING OP DE VERKORTE JAARREKENING VAN TELESUR

ALGEMEEN

AARD VAN DE BEDRIJFSACTIVITEITEN

De activiteiten van het Telecommunicatiebedrijf Suriname, afgekort Telesur, bestaan hoofdzakelijk uit:

- de aanleg, instandhouding en het gebruik van telefoons, internetfaciliteiten en overige telecommunicatiemiddelen;
- het uitvoeren van bij of krachtens wettelijke regelingen aan haar opgedragen taken op telecommunicatiegebied;
- het zich belasten met die verrichtingen die uit hoofde van hun verband met voornoemde taken geacht worden tot haar werkgebied te behoren.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN BEPALING VAN HET RESULTAAT

ALGEMEEN

VERGELIJKING MET HET VOORGAAND JAAR

De cijfers opgenomen in deze jaarrekening zijn ontleend aan de in USD gevoerde administratie en zijn als volgt tot stand gekomen.

GRONDSLAG VOOR OPSTELLING VAN DE JAARREKENING

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

Savannes met wit zand zijn typerend voor het district Para, dat lang geleden uit een kustvlakte bestond.

CONVERSIE

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

BALANS

- De onder het eigen vermogen opgenomen posten beginkapitaal, kapitaalstorting en algemene reserve zijn tegen de historische koers omgerekend.
- De overige balansposten zijn tegen de jaareindekoers per 31 december 2013, omgerekend. Deze koers bedraagt US\$ 1 is SRD 3,25 (2012:US\$ 1 is SRD 3,25).
- De post conversieverschil is als sluitpost gebruikt.

RESULTATENREKENING

Alle posten zijn tegen de gemiddelde jaarkoers omgerekend. De gemiddelde koers bedraagt voor 2013 US\$ 1 is SRD 3,25. (2012: US\$ 1 is SRD 3,25).

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

MATERIËLE VASTE ACTIVA

Terreinen aangeschaft vóór 1 januari 1990 zijn gewaardeerd tegen de getaxeerde waarde per 1 januari 1990, terwijl aangeschafte terreinen na 1 januari 1990 voor de aanschafwaarde zijn opgenomen. De gebouwen, centrales en stations aangeschaft vóór 1 januari 1990 zijn opgenomen voor de getaxeerde waarde per 1 januari 1990 verminderd met de berekende afschrijvingen. De gebouwen, centrales en stations aangeschaft na 1 januari 1990 zijn opgenomen voor de aanschafwaarde verminderd met de berekende afschrijvingen. De overige materiële vaste activa zijn op genomen voor de aanschafwaarde verminderd met de cumulatieve afschrijvingen.

De afschrijvingen vinden lineair plaats op basis van de geschatte economische levensduur. De onderhanden investeringen zijn gewaardeerd tegen de hieraan bestede bedragen.

Het afschrijvingspercentage op jaarbasis bedraagt voor:

Gebouwen	: 3½ - 20%
Centrales en stations	: 15 - 33⅓%
Kabelnetten & straalverbindingen	: 4 - 25%
Data en Abonnee-apparatuur	: 4 - 33⅓%
Transportmiddelen	: 10 - 33⅓%
Overige vaste activa	: 33⅓%

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

Deelnemingen

De deelnemingen zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, waarop de per balansdatum bekende verliezen in mindering zijn gebracht.

VOORRADEN

Magazijnvoorraad

De magazijnvoorraden zijn opgenomen tegen de gemiddelde inkoopprijs onder aftrek van een voorziening voor incurantheid.

Goederen in bestelling

De goederen in bestelling zijn gewaardeerd tegen de factuurwaarde. Factuurwaarden uitgedrukt in andere valuta dan de rapporteringsvaluta zijn tegen de jaareinde koers omgerekend.

VORDERINGEN

Vorderingen telecommunicatieverkeer carriers

Deze zijn opgenomen tegen de nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor het debiteurenrisico. Voor de carriers is op individuele basis de hoogte van de voorziening bepaald.

Debiteuren particulier

Deze vorderingen zijn opgenomen tegen de nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor het debiteurenrisico.

VOORZIENINGEN

Reorganisatie voorziening

Deze post betreft een voorziening in verband met de liberalisatie van de telecommunicatie markt in Suriname. De hoogte van deze voorziening is gebaseerd op een interne raming.

Voorziening gepensioneerden

Betreft een voorziening voor suppletie pensioen, een maandelijkse tegemoetkoming en medische verzorging van gepensioneerden en toekomstige gepensioneerden.

Het personeel, inclusief de directie van Telesur, is aangesloten bij het Pensioenfonds Suriname. Volgens de "Ambtenaren Pensioenverordening 1972" is de maximale grondslag voor de pensioenuitkering gelijk aan het salaris van een departementsdirecteur bij de overheid. De voorziening wordt vastgesteld op basis van actuariële berekeningen.

Overige activa en passiva

Voor zover niet anders is vermeld, worden overige activa en passiva tegen de nominale waarde gewaardeerd.

GRONDSLAGEN VAN RESULTAATBEPALING

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen enerzijds de opbrengsten van de verkochte producten en de geleverde diensten en anderzijds de kostprijs van de verkochte producten en de geleverde diensten, de kosten en overige lasten over het jaar.

Onder netto-opbrengsten wordt verstaan:

- de aan klanten in rekening gebrachte bedragen voor geleverde diensten en goederen eventueel verminderd met de hierover verschuldigde vergoedingen aan carriers voor het uitgaand telecommunicatieverkeer, de aan distributeurs verschuldigde commissies voor de distributie van onder andere de telefoonkaarten en pincodes en de aan klanten verstrekte bonussen en kortingen.
- de vergoedingen van carriers voor binnenkomend telecommunicatieverkeer;

De winsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd. Verliezen worden verantwoord zodra deze voorzienbaar zijn.

De kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

De belasting wordt berekend tegen het geldende tarief over het resultaat van het boekjaar rekening houdend met fiscale faciliteiten, voor zover van toepassing.

TOELICHTING OP HET EIGEN VERMOGEN

EIGEN VERMOGEN	2013	2012
	X SRD 1	
KAPITAAL	93.349.826	93.349.826
ALGEMENE RESERVE	485.549.867	456.592.806
RESULTAAT LOPEND JAAR	20.529.528	29.357.061
CONVERSIE VERSCHIL	91.090.232	91.090.232
EIGEN VERMOGEN PER 31 DECEMBER	690.519.453	670.389.925

OVERZICHT NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

INKOMSTENBELASTING

Door de Inspecteur der Directe Belastingen, is over het boekjaar 2001 een definitieve aanslag van US\$ 41,1 miljoen opgelegd. Hiervan wordt een bedrag van US\$ 40,4 miljoen door Telesur betwist. Dit bedrag is niet in de jaarrekening 2013 verwerkt.

COLUMBUS NETWORKS LTD (SURINAME-GUYANA SUBMARINE CABLE SYSTEM)

Op 12 augustus 2009 is door Telesur en GTT met Columbus Networks Ltd een overeenkomst gesloten voor het aansluiten van de tweede zeekabel, op de reeds bestaande netwerken te Trinidad. De ingangsdatum hiervan is gesteld op 1 februari 2010 en de looptijd bedraagt 20 jaren. Telesur betaalt hiervoor een maandelijks fee van US\$ 6.718 te betalen aan Columbus Networks Ltd.

OVERIGE

In het kader van het uitbreiden van haar netwerken heeft Telesur met diverse leveranciers in 2013 en voorgaande jaren contracten gesloten, ten bedrage van US\$ 38,5 miljoen exclusief invoerrechten en omzetbelasting, voor de levering van apparatuur, goederen en diensten. Per 31 december 2013 dienen nog apparatuur, goederen en diensten te worden ontvangen ten bedrage van US\$ 19,3 miljoen. Hiervoor zijn nog geen facturen ontvangen. Dit bedrag is derhalve niet op de balans ultimo 2013 verwerkt.

LOPENDE RECHTSZAKEN

Door de bedrijfsjurist is melding gemaakt van het volgende:
DOT (SR) Inc. eiseres, versus Telesur gedaagde. Het gaat in deze om een schadevordering van de eisende partij tegen Telesur bij een rechtbank in Florida. De betreffende Rechter moet nu beslissen of hij rechtstreeks de vordering niet-ontvankelijk acht dan wel de zaak verwijst naar de volgens hem mogelijk bevoegde Rechter aan wie dan de ontvankelijkheidsbeslissing zou worden overgelaten. Deze schadeclaim vloeit voort uit een overeenkomst van Telesur met eerder genoemde organisatie, gesloten in 2001, die per juli 2004 door Telesur is opgezegd. Recentelijk is Telesur in het gelijk gesteld.

OVERIGE GEGEVENS

AAN: DE RAAD VAN COMMISSARISSEN VAN HET
TELECOMMUNICATIEBEDRIJF SURINAME (TELESUR)

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

De in dit verslag op pagina 30 tot en met 39 opgenomen verkorte jaarrekening, bestaande uit de samengevatte balans per 31 december 2013, de verkorte winst-en-verliesrekening, kasstroom overzicht en bijbehorende toelichtingen, zijn ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening van Telecommunicatiebedrijf Suriname (Telesur) per 31 december 2013. Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij die jaarrekening in onze controleverklaring van 11 april 2014. Desbetreffende jaarrekening en de verkorte jaarrekening daarvan, bevatten geen weergave van gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sinds de datum van onze controleverklaring van 11 april 2014.

De verkorte jaarrekening bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van algemeen geldende van toepassing zijnde grondslagen voor de financiële verslaggeving. Het kennisnemen van de verkorte jaarrekening kan derhalve niet in de plaats treden van het kennisnemen van de gecontroleerde jaarrekening 2013 van Telecommunicatiebedrijf Suriname (Telesur).

VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE DIRECTIE

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de verkorte versie van de gecontroleerde jaarrekening in overeenstemming met algemeen aanvaarde richtlijnen voor financiële verslaggeving.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE ACCOUNTANT

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de verkorte jaarrekening op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controle-opdrachten.

OORDEEL

Naar ons oordeel voldoet de verkorte jaarrekening 2013 van Telecommunicatiebedrijf Suriname (Telesur) aan de voor dit doel hieraan te stellen eisen.

Paramaribo, 17 april 2014

Tjong A Hung Accountants N.V.

Drs. R.A. Tjong A Hung RA

De TELESUR LOCATIES IN SURINAME

TELESUR HEILIGENWEG (CENTRUM)

ADRES: HEILIGENWEG 14
TELEFOON: 47 42 42/ 47 39 44

TELESUR HAVENLAAN

ADRES: HAVENLAAN ZUID 1
TELEFOON: 47 42 42/ 473944

TELESUR NOORD

ADRES: HK. JOZEF ISRAEL/KRISTALSTRAAT
TELEFOON: 55 01 68

TELESUR ZONNEBLOEMSTRAAT

ADRES: ZONNEBLOEMSTRAAT 50
TELEFOON: 49 45 55

TELESUR LATOUR

ADRES: LATOURWEG 57
TELEFOON: 48 45 00

TELESUR LELYDORP

ADRES: INDIRA GANDHIWEG 474
TELEFOON: 036 67 67

TELESUR TAMANREDJO

ADRES: PANDIT TILAKDHARIWEG
TELEFOON: 035 63 29/ 035 63 30

TELESUR MOENGO

ADRES: SUMATRASTRAAT 4
TELEFOON: 034 13 00

TELESUR CORONIE

ADRES: HOOFDWEG
TELEFOON: 023 51 18

TELESUR NICKERIE

ADRES: OOSTKANAALSTRAAT 3
TELEFOON: 023 17 51

De Tele.G Shop in de aankomsthal van de Johan Adolf Pengel luchthaven voorziet iedere reiziger bij aankomst van een goede service.

De banabeki's met hun opvallende zwart-gele kleurpatroon zijn ware bouwkunstenaars. Hun perfecte druppelvormige nesten hangen hoog en zijn bestand tegen harde wind.

The "banabekis" with their remarkable black and yellow colors, are true art constructors. Their perfectly built droplet like nests, hang high and are storm resistant.

